

Laudáció

Lukács András, a Levegő Munkacsoport elnöke méltatása

a JUSTITIA REGNORUM FUNDAMENTUM Díj

átadása alkalmából

A Justitia Regnorum Fundamentum díjat az idén Lukács András, a Levegő Munkacsoport elnöke kapja a környezetvédelemben, így elsősorban a levegőminőség javításáért közel három évtizeden át folytatott kiemelkedő munkásságáért és a fenntartható költségvetéssel kapcsolatos tevékenységéért. Munkássága elválaszthatatlan az általa (is) alapított és lassan egy emberöltő óta vezetett intézménytől, így közvetve minden munkatársa is részese a mostani elismerésnek. András maga egy intézmény. Csapatmunka részese és irányítója, mégis elsősorban ő jeleníti meg a Levegő Munkacsoportot, hazánk egyik legnagyobb hagyományú és legmegbecsültebb környezetvédelmi civil szervezetét.

Önmeghatározása szerint a Levegő Munkacsoport azért dolgozik, „hogy minden ember egészséges környezetben, emberhez méltó módon éljen. Mindezt szakmai alapokon, az érintettek bevonásával, politikai és gazdasági részérdekektől függetlenül, következetesen és átláthatóan teszi”. Mint a tudomány szférájából érkezett szövetséges, Kiss Károly rámutat: a Levegő Munkacsoport fennmaradását és megerősödését magas szakmai színvonalú tevékenységével és a másokkal való jó együttműködéssel érte el. Az együttműködés széles körű és szerteágazó: tudósok és kutatóintézetek, hazai és nemzetközi szakmai és civil szervezetek, kormányzati és önkormányzati intézmények tartoznak partnereik közé, s ez a partnerség konkrét eredményekkel alátámaszthatóan konstruktív és gyümölcsöző.

Lukács András saját tevékenységében a legfontosabbnak az ökoszociális államháztartási reformot, a környezetbarát közlekedést és a fenntartható energiapolitikát nevesíti, valamint egy közéleti tisztségét: a Green Budget Europe elnökségi tagságát. Nem túlzottan hálás, inkább próféta feladat nagy szakmai felkészültséggel, komoly erőfeszítéssel évtizedeken át évről évre elkészíteni az alternatív zöld költségvetést, hogy azután abból legfeljebb morzsákat hasznosítsanak az állami költségvetések összeállítói. De András és munkatársai tudják, hogy a fontos dolgok ezen a szinten dőlnek el, itt lelhetők fel a környezetrombolás hajtóerői, s itt lehet – ha lehet – ezeket a hajtóerőket pozitív célok szolgálatába eltéríteni.

Az általa vezetett Levegő Munkacsoport nem csupán zöld aktivizmussal küzd a környezetszennyezés és természetrombolás ellen, hanem a környezetrombolók pályáján, azok fegyvereivel is felveszi a harcot; közgazdasági érveléssel, mondandóját piaci szempontokkal alátámasztva. A környezetszennyező termékek és tevékenységek jelentős része ma nem fizeti meg az általa okozott természeti és társadalmi károkat, s ez gazdaságilag is helytelen. Az árak nem tükrözik a valós költségeket, ami torzítja a piacot. Ezért bánunk pazarlón az energiával, az értékes nyersanyagokkal, ezért szennyezhetik büntetlenül a levegőt, tehetik tönkre útjainkat a nemzetközi közúti szállítók. A közlekedés és az energiaszektor ezermilliárdos nagyságrendű külső költségeinek másokra hárítása ellentmond a piacgazdaság elveinek, ugyanakkor erkölcstelen is, hiszen nem azzal fizeteti meg a kárt, aki okozza, hanem azzal, aki elszenved.

Lukács András, ha szükséges, nem fél szembeúszni az árral. Tanulmányai úgy népszerűsítik a környezet védelmét, hogy nem riad vissza népszerűtlen állítások megfogalmazásától sem. Elég csak két címet említeni: „Segítik-e a gazdasági fejlődést az autópályák?”, illetve „Az energia valódi költségei – Miért elkerülhetetlen és hogyan valósítható meg az energiaárak emelése?” A Levegő Munkacsoport tevékenysége világos elvek következetes érvényesítésén alapul: „előmozdítja a meg nem újuló energiahordozók,

nyersanyagok, természeti kincsek felhasználásának visszaszorítását, és támogatja mindazokat a tevékenységeket, amelyek anélkül növelhetők, hogy pótolhatatlan forrásokat nagy mennyiségben használnának fel vagy súlyos környezetszennyezést okoznának”.

A környezet állapotát alapvetően meghatározza az, hogy az állam milyen tevékenységeket támogat, illetve milyen tevékenységeket mennyire adóztat meg. Ha a pénzügyi feltételek a környezetszennyezésnek kedveznek, romlani fog környezetünk állapota, és fordítva. Ezért a Levegő Munkacsoport egyik legfontosabb feladatának tekinti, hogy elősegítse a költségvetés és az adórendszer zöldítését. „Mi állandóan a szemléletet próbáljuk megváltoztatni”, de „nagyon nehéz hatástalanítani az emberekre ömlő fenntarthatatlan fogyasztási és termelési mintákat”. „A legjobb nevelő eszköz a pénz, az, ha az ember a saját zsebében érzi a dolgokat”. András merészen vág elé a piaci demagógiának: „Az a piacbarát megoldás, amit mi javasunk”. A költségek megállapítása tudományos szempontok alapján történik, ma már pl. statisztikailag elég pontosan tudható, mennyi kárt okoz a légszennyezettség az egészségben vagy a munkaidő-kiesésben. Andrásék kiszámolták, hogy az útdíj bevezetésének halogatásával tízmilliárd eurós nagyságrendű veszteség érte a hazai költségvetést.

A Levegő Munkacsoport időnként keresztezi azok érdekeit, akiknek egy társadalmilag összességében káros tevékenységből fakad a megélhetése vagy profitja. András szerint a konfliktuskezelés alapja, hogy a vita az adott ügyről szóljon, és ne a mögötte álló emberekről. Az elvszerűség belátással és kompromisszumkészséggel társulva célt érhet. A Levegő Munkacsoport erőfeszítései komoly eredményeket is hoztak. Évtizedekig küzdöttek a kamion-útdíj bevezetéséért, s végül sikerrel jártak. Évtizedeken át ellenezték az erősen szennyező lignit lakossági égetését, s már elfogadásra vár az ezt megtiltó rendelet. Évtizedeken át népszerűsítették a távfűtés környezeti előnyeit, s ma már hivatalos nemzeti cselekvési terv intézkedik annak elterjesztéséről. Évtizedekig küzdöttek a kerti hulladékok égetésének betiltásáért, s a szabályozás már láthatóan ebbe az irányba mozdult el. A főváros az ő sürgetésükre vásárolt elektromos buszokat, az általuk indított mozgalom hatására korszerűsítette vagy vonta ki a forgalomból a füstökádó busz-matuzsálemeket. Az ő koncepciójukon alapul a fővárosi parkolás-szabályozás. Ők az Autómentes Nap kezdeményezői. Szeneczey Balázs főpolgármester-helyettes Tarlós István nevében köszönetet mondott „a Levegő Munkacsoport folyamatos értékes hozzájárulásáért a Budapest környezeti állapotának javításáért történő erőfeszítésekhez”.

Mindez a szakmai munka mellett a Levegő Munkacsoport tevékenységének másik pilléréhez, a nyilvánosság, a tájékoztatás, a társadalmi részvétel kiteljesítéséhez kapcsolódik. Mérésekkel bizonyították be a helytelen lakossági fűtés és illegális hulladékégetés súlyos egészségi kockázatait, megmutatva, hogy a fűtési időszakban számos erdő ölelte kistelepülésen szennyezettebb a levegő, mint Budapest belvárosában. A Levegő Munkacsoport környezeti tanácsadó irodát működtet, szakmai honlapot üzemeltet, bírósági próbaperekig menően támogatja a helyi civil szervezetek munkáját. Egy általuk indított perben rögzítette precedens értékű ítéletében a Legfelsőbb Bíróság a civil szervezetek ügyféli jogát környezetvédelmi ügyekben s mondta ki, hogy „környezetveszélyeztetés esetén a gazdasági előnyök nem mérlegelhetők”. A helyi közösségek nevében is csak akkor lépnek fel, ha az érintettek erre felkérlik őket. „Ellenükben ugyanis egy jó ügy érdekében sem érdemes dolgozni, nélkülük pedig kétséges a siker.”

Vannak persze kudarcaik is, de csapataik, 130 helyi szervezet, harcban állnak. Kedves András! Soha ne adjátok fel!

Budapest, 2017. június 26.